

СОЈУЗ НА СМЕТКОВОДИТЕЛИ
НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

XIV

СИМПОЗИУМ НА СМЕТКОВОДИТЕЛИТЕ
НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ

КОНФЕРЕНЦИЈА НА ОСНОВИТЕ НА ФИНАНСИСКОТО
УЧЕСТУВАЊЕ ВО УСЛОВИ НА ЕКОНОМСКА КРИЗА
ПОЗИЦИОНИРАЊЕ НА СМЕТКОВОДСТВЕНАТА
ПРОФЕСИЈА ВО РАМКИТЕ НА ОВОЈ ПРОЦЕС

**СОЈУЗ НА СМЕТКОВОДИТЕЛИ
НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

XIV

**СИМПОЗИУМ НА СМЕТКОВОДИТЕЛИТЕ
НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ

**КОНВЕРГЕНЦИЈА НА ОСНОВИТЕ НА ФИНАНСИСКОТО
ИЗВЕСТУВАЊЕ ВО УСЛОВИ НА ЕКОНОМСКА КРИЗА
И ПОЗИЦИОНИРАЊЕ НА СМЕТКОВОДСТВЕНАТА
ПРОФЕСИЈА ВО РАМКИТЕ НА ОВОЈ ПРОЦЕС**

Струга, ноември 2012 година

СОДРЖИНА:

<i>Д-р Зоран Миновски</i>	
1) КОНВЕРГЕНЦИЈА НА ФИНАНСИКОТО ИЗВЕСТУВАЊЕ ВО УСЛОВИ НА ЕКОНОМСКА КРИЗА ЗА ПОКВАЛИТЕТНО МЕЃУНАРОДНО ФИНАНСИКО КОМУНИЦИРАЊЕ	5
<i>Д-р Нинко Костовски, Д-р Јадранка Мршиќ, Д-р Валентина Јанкуловска</i>	
2) СОСТОЈБИ И ЕФЕКТИ ОД ВОВЕДУВАЊЕТО НА МЕЃУНАРОДНИТЕ СМЕТКОВОДСТВЕНИ СТАНДАРДИ; ИСТРАЖУВАЊЕ НА СОСТОЈБИТЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	39
<i>Д-р Ристо Фотов, Д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска</i>	
3) КОНВЕРГЕНЦИЈА НА ФИНАНСИКОТО ИЗВЕСТУВАЊЕ ВО УСЛОВИ НА ГЛОБАЛИЗАЦИЈАТА И КРИЗИТЕ КАКО ФЕНОМЕНИ НА СОВРЕМЕНИОТ РАЗВОЈ	61
<i>Д-р Мирко Трипуноски, Д-р Александар Николовски</i>	
4) ФИНАНСИКОТО ИЗВЕСТУВАЊЕ КАКО ИНДИКАТОР НА КОНЦЕПТОТ ЗА КОНКУРЕНТСКИТЕ ПРЕДНОСТИ НА УСЛУЖНИТЕ ПРЕТПРИЈАТИЈА	88
<i>М-р Павле Гацов</i>	
5) ФИНАНСИКОТО ИЗВЕСТУВАЊЕ, ВЛАДИТЕ, РЕГУЛАТОРИТЕ, РЕВИЗОРИТЕ И РЕЈТИНГ АГЕНЦИЈЕ - УЧЕЊЕ НА ГРЕШКИТЕ ОД МИНАТОТО	108
<i>Д-р Гордана Витанова, М-р Татјана Спасеска</i>	
6) ПРЕДИЗВИЦИТЕ НА МЕНАЏЕРСКОТО СМЕТКОВОДСТВО ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	133
<i>Д-р Павлина Стојанова</i>	
7) ИМПЛИКАЦИИТЕ НА ФЕР ВРЕДНОСТА ВРЗ ФИНАНСИКОТО ИЗВЕСТУВАЊЕ ВО УСЛОВИ НА КРИЗА	161
<i>Д-р Нада Циривири</i>	
8) ВРСКИТЕ НА ФИНАНСИСКАТА СМЕТКА СО ДЕЛОВНОТО СМЕТКОВОДСТВО, ОД АСПЕКТ НА МЕЃУНАРОДНАТА РЕГУЛАТИВА ЗА ФИНАНСИКО ИЗВЕСТУВАЊЕ	183
<i>Д-р Жанина Кировска, Наташа Мисовска</i>	
9) ФИНАНСИКО УПРАВУВАЊЕ И ИЗВЕСТУВАЊЕ ЗА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ПРЕКУ ИПА ФОНДОВИТЕ НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА	224

Програмски одбор

М-р Павле Гацов,

Претседател на Програмскиот одбор, Сојуз на сметководители на РМ

Митре Стојановски,	Сојуз на сметководители на РМ
Ленче Папазовска,	Сојуз на сметководители на РМ
Орце Наумовски,	Сојуз на сметководители на РМ
Бранислав Гулев,	Сојуз на сметководители на РМ
Д-р Благоје Новичевиќ,	Сојуз на сметководители и ревизори на Р. Србија
М-р Зоран Шкобиќ,	Сојуз на сметководители и ревизори на Р. Србија
Д-р Милан Лакичевиќ	Економски факултет, Подгорица, Ц. Гора
Д-р Драган Микеревиќ	Сојуз на сметководители и ревизори на Р. Српска
Д-р Бојко Костов	Институт на сертифицирани сметководители на Бугарија
Д-р Зоран Миновски,	Економски факултет, Скопје
Д-р Ѓорѓи Менчевски,	Економски факултет, Прилеп
Д-р Ристо Фотов,	Економски факултет, Штип
Д-р Јадранка Мршиќ,	Американ колеџ, Скопје
Д-р Мирко Трипуноски,	Фон универзитет, Скопје

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје

657 (063)

СИМПОЗИУМ на сметководители на Република Македонија (14; 2012; Струга)
Конвергенција на основите на финансиското известување во услови на економска криза и позиционирање на сметководствената професија во рамките на овој процес: Зборник на трудови / XIV симпозиум на сметководителите на Република Македонија, Струга 15-17 ноември, 2012 година - Скопје; Сојуз на сметководители на Република Македонија, 2012. - 448 стр. ; 30 см

Фусноти кон текстот

ISBN 978-9989-747-31-1

а) Зборници

COBISS.MK-ID 92656906

Зборникот на трудови е авторско издание. Сите права се заштитени. Забрането е него-во објавување, копирање и препечатување, во целина или делумно, без претходна согласност на издавачот. Санкциите за кршење на оваа објава се утврдени во Кривичниот законик.

Корица, графичко уредување, лектура, коректура,
редактура и преводи: Агенција „Про агенс“ - Скопје

<i>Д-р Благоје Новиќевик</i>	
10) ЕКОНОМСКАТА ГЛОБАЛИЗАЦИЈА И ФИНАНСИСКОТО ИЗВЕСТУВАЊЕ	242
<i>Д-р Слободан Малиниќ, М-р Мирјана Тодоровиќ</i>	
11) СОВРЕМЕНАТА УЛОГАТА НА СМЕТКОВОДИТЕЛОТ ВО РЕАЛИЗАЦИЈА НА ЈАВНИОТ ИНТЕРЕС И МЕНАЏМЕНТОТ НА ПРЕТПРИЈАТИЈАТА - ПРЕДИЗВИЦИ И ОДГОВОРНОСТИ	261
<i>Д-р Душко Шњегота</i>	
12) ПРИМЕНА НА МЕЃУНАРОДНО ПРИЗНАТИТЕ СМЕТКОВОДСТВЕНИ РЕГУЛАТИВИ ВО ФУНКЦИЈА НА ЗГОЛЕМУВАЊЕ НА КВАЛИТЕТОТ НА ФИНАНСИСКИТЕ ИЗВЕШТАИ СО ОПШТИ НАМЕНИ	294
<i>Емил Евлогиев</i>	
13) КОНВЕРГЕНЦИЈА (ПРИЛАГОДУВАЊЕ) НА СМЕТКОВОДСТВЕНИТЕ СТАНДАРДИ ИЛИ МСС	327
<i>Д-р Ана Лалевиќ Филиповиќ, М-р Селма Демировиќ</i>	
14) РЕГУЛИРАЊЕ НА ПРОЦЕСОТ НА ФИНАНСИСКОТО ИЗВЕСТУВАЊЕ ВО ЦРНА ГОРА	333
<i>Д-р Јанка Димитрова</i>	
15) ОДГОВОРНОСТА НА СМЕТКОВОДИТЕЛИТЕ, МЕНАЏМЕНТОТ И РЕВИЗОРИТЕ ЗА ВЕРОДОСТОЈНОСТА, КВАЛИТЕТОТ И КРЕДИБИЛИТЕТОТ НА ФИНАНСИСКИТЕ ИЗВЕШТАИ	353
<i>Д-р Александар Костадиновски</i>	
16) ПОСЛЕДИЦИТЕ ОД ЕКОНОМСКАТА КРИЗА ВРЗ ПРОЦЕСОТ НА КОНВЕРГЕНЦИЈА И ХАРМОНИЗАЦИЈА НА ФИНАНСИСКОТО ИЗВЕСТУВАЊЕ	377
<i>М-р Ели Дамјаноска</i>	
17) ВАЖНОСТА НА КОМУНИКАЦИЈАТА МЕЃУ СМЕТКОВОДИТЕЛОТ И МЕНАЏМЕНТОТ ПРИ ИЗГОТВУВАЊЕ НА ФИНАНСИСКИТЕ ИЗВЕШТАИ И КОНСОЛИДАЦИЈА ВО УСЛОВИ НА КРИЗА	401
<i>Ленче Папазовска</i>	
18) ЗАКОНСКА РЕГУЛАТИВА ВО ФУНКЦИЈА НА КВАЛИТЕТОТ НА ФИНАНСИСКОТО ИЗВЕСТУВАЊЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	422
19) ABSTRACTS (ИЗВАДОЦИ, ПРЕВОД НА АНГЛИСКИ ЈАЗИК)	432

- Витанова д-р Гордана, Финансиски пазари и институции, Економски факултет, Прилеп, 2003.
- INTOSAI Auditing Standards, International Organization of Supreme Audit Institutions, June 1992
- Меѓународни сметководствени стандарди (превод од англиски јазик), Комисија за сметководствени стандарди, Скопје, 2000.
- Меѓународни стандарди за ревизија (превод од англиски јазик), Комисија за ревизорски стандарди, Скопје, 2000.
- М-р Мирослав Андоновски; Ефикасноста и ефективноста на интерната и екстерната ревизија на акционерските друштва детерминирани од организациските форми, правната и асоцијативната регулатива; Магистарски труд-2005г
- Несторовски д-р Методија: Економија на инвестициите, Економски факултет Скопје, 2010,

Користени извори од интернет

wikipedia.org
nsce.com
limun.cr
mse.com.mk
sec.gov.mk
cdhv.org.mk
iorrm.org.mk
bvb.ro
ljse.si
zse.hr
belex.co.yu

Д-р Александар Костадиновски ¹

ПОСЛЕДИЦИТЕ ОД ЕКОНОМСКАТА КРИЗА ВРЗ ПРОЦЕСОТ НА КОНВЕРГЕНЦИЈА И ХАРМОНИЗАЦИЈА НА ФИНАНСИСКОТО ИЗВЕСТУВАЊЕ

Вовед

Глобализацијата на пазарите на капитал во последните декади доведе до засилена потреба од развој и спроведување на единствен сет на светски стандарди за финансиско известување. Станува збор за заеднички сметководствени правила со кои би се дефинирала евиденцијата на трансакциите и информациите кои треба да бидат содржани во финансиските извештаи. Со ваквите стандарди на инвеститорите би им било овозможено да ги споредуваат финансиските извештаи на фирмите во различни земји, би се намалиле ризиците со кои тие се соочуваат при донесување на инвестиционите одлуки, а сето тоа би придонело кон намалување на трошоците на капиталот. Единствениот стандард ќе ја подобри распределбата на капиталот преку националните граници, преку помагање на инвеститорите да ги алоцираат своите средства во нивна најпрофитабилна употреба. Унифицираните стандарди исто така ќе ја намалат пристрасноста за домашно инвестирање на слободните средства. Како што бизнисите во светски рамки стануваат се поблиски во своите финансиски и трговски врски, се повеќе се зајакнува потребата сметководствените информации да бидат разбирливи во функција на водење на бизнисите и донесување на инвестициските одлуки.

Сметководството земено во светски размери, последните децении од XX век бележи развоен подем. Главна нишка во овој подем претставува хармонизацијата на сметководствената практика ширум светот. Усилбите за хармонизација на сметководствената практика или на одделните делови на нејзината структура почнале одамна. Интернационализацијата му била инхерентна на сметководството уште од почетните фази на неговиот развој. Голем број на меѓународни организации работат на намалување на разликите во сметководствените стандарди меѓу државите и се обидуваат да ги елиминираат сите разлики. Концептот на приближување на сметководствените стандарди датира уште од 19 век, кога идејата за "Меѓународни

¹ Доцент на Економскиот факултет, универзитет „Гоце Делчев“, Штип.

* Страни: 377 - 400.

сметководствени стандарди", беше зачната на првиот меѓународен конгрес на сметководители кој се одржа во Сент Луис во 1904 година, за да повторно биде актуелизирана во 1957 година, на 7-миот меѓународен конгрес на сметководителите во Амстердам. Настојувањата за негова хармонизација и стандардизација не стивнуваат до ден денес. Тенденциите за неговата меѓународна ориентација лесно можат да се подразберат ако не се губи од предвид фактот дека сметководството е финансиски речник во комуницирањето на претпријатијата во меѓународната размена. Како што меѓународната размена морала да премостува граници меѓу разни земји, така и сметководството морало да поприма интернационални обележја на се пошироки регионални и интернационални простори.

Една од најзначајните сметководствени организации е Комитетот за меѓународни сметководствени стандарди (International Accounting Standards Committee – IASC), чија примарна задача е да изградува меѓународни сметководствени стандарди. Комитетот за меѓународни сметководствени стандарди е формиран во 1973 година од страна на водечки професионални организации на десет земји. Кога ги формулира меѓународните сметководствени стандарди, Комитетот има две главни цели. Првата цел е да формулира и публикува сметководствени стандарди кои одат во прилог на јавниот интерес и промовирање на нивното прифаќање и разбирање ширум светот. Втората цел е генерално да работи на подобрување и хармонизација на регулативата, сметководствените стандарди и процедурите поврзани со презентацијата на финансиските извештаи.

Анкетата спроведена од страна на компанијата McKinsey во 2002 година, покажала дека 90% од големите институционални инвеститори во светот сакале компаниите своите резултати да ги обелоденат во рамките на еден светски стандард, иако европските и американските инвеститори имале многу различни параметри: 78% од западните Европејци ги фаворизирале Меѓународните стандарди за финансиско известување (IFRS), додека 76 % од Американците ги преферирале Американските општо прифатливите сметководствени принципи (GAAP).² Во 1973 година беше основан Меѓународниот комитет за сметководствени стандарди (IASB), како меѓународно тело кое ќе ги здружува националните професионални сметководствени асоцијации од приватниот сектор. Од Комитетот како примарна цел се барало да работи на развивање на еден сет на глобални сметководствени стандарди со висок квалитет. Особен интерес во работата на IASB покажала Велика Британија, бидејќи како нова членка на Европската Унија се соочила со потешкотии да влијае во веќе напредната фаза на хармонизација на финансискиот систем на ЕУ. Професионалците од Велика

² George J. Benston, et al. *Worldwide Financial Reporting: The Development and Future of Accounting Standards*, Oxford University Press Inc., 2006, стр. 232.

Британија сакале да стекнат влијание во ваквиот процес, преку учество во меѓународното тело кое ќе ги развива стандардите за финансиско известување. САД, како и некои други земји, се уште ги немаат прифатено меѓународните стандарди за финансиско известување, што на странските компании кои работат во овие земји им го отежнува сметководството, бидејќи треба да составуваат два сета на финансиски извештаи, едни со употреба на МСФИ, а други според националните сметководствени стандарди.

Процесот на конвергенција во финансиското известување

Како што инвеститорите ја зголемуваат потрагата на места за вложувања на своите паринадвор од националните граници, тие се повеќе имаат потреба од компаративни информации за компаниите ширум светот. Но, потребата од добивање на споредливи информации не е секогаш остварлива. Имено, извесно е дека стандардите за финансиско известување ќе фрагментираат под влијание на постојаните промени во финансиските инструменти и стратегиите во приватниот сектор. Недостатокот од конзистентност во протежирањето на правилата на известување, самото по себе ќе го одврати обидот да се постигне компаративност во финансиското известување на земјите. Дури и доколку националните сметководствени авторитети се единствени во имплементирањето на договореното, оправданите алтернативни методи специфични и применливи во поделни компании при евидентирање на настаните, средствата и обврските, ги прават директните споредби меѓу компаниите несовршени и често безначајни.

Тука ќе ги обработиме неколкуте клучни прашања поврзани со финансиското известување, имајќи ги предвид придобивките и трошоците на унифицираните наспроти националните стандарди, стандардите засновани на правила наспроти оние кои во основата ги имаат принципите, и други актуелни прашања кои ја третираат материјата. Во изнесување на заклучоците се служиме се методите на анализа и споредливост на одделните земји. И покрај значителните разлики во културата, економијата, политичките системи, регулативата во земјите кои се предмет на анализа, нивните одговори на тековните случувања на пазарите на капитал се во многу нешта заеднички со оглед на сличноста на проблемите со кои се соочуваат. Преку овој труд ќе се обидеме да обезбедиме споредлива проценка на тоа како разликите во некои од овие фактори се рефлектираат на сметководственото, ревизорското и корпоративното работење. Наше појдовно гледиште е дека разликоста во финансиските извештаи е присутна ширум светот, така што го разработуваме прашањето за тоа како компаниите реагираат на постојаните барања за информации и на регулаторните решенија и ограничувања во однос на финансиското известување.

Современиот сметководствен феномен има карактеристики засновани на потребата од усогласување, конвергенција, компатибилност и единство во книговодствената евиденција, што претставуваат општи цели на областа, кои може да се реализираат со негова нормализација. Главните двигатели кои го водат процесот на сметководствени реформи во светски рамки се: нормализација, усогласување, конвергенција, сообразност и сметководствена интернационализација. Нивното влијание е како индивидуално, така и преку взаемно-условен сооднос. Сметководствената конвергенција е процес на елаборирање на сметководствените норми на начин кој би довел до сличен факт или цел, преку нагласување на сличностите на национално - регионално - меѓународно ниво.

Основното прашање на сметководствената хармонизација / конвергенција е поврзано со степенот на доверливост во сметководствените активности во целина. Ваквото теза е базирана на довербата на корисниците во однос на појавата да исто претпријатие, за истиот период, во различни земји, има различни бројки за големината на сопствениот капитал и резултати, како резултат на усогласувањето со прописите кои се во сила во овие земји. Настаните кои го карактеризираат почетокот на третиот милениум покажуваат дека процесот на глобализација на пазарот, не е доволен за да се создаде посакуваниот економски и социо-културен развој. Економскиот баланс бара ваквиот процес да биде единствен. Во оваа насока, користењето на економскиот јазик, конкретно на сметководството е потребно не само за да се комуницираат единствените потреби во смисла на концептуализација на методите за организирање и управување со компаниите, за администрирање и контрола на нивното работење, но исто така да се нагласи единството во сметководствените принципи и методи за изработка и презентација на финансиските сметководствени извештаи.

Глобализацијата е принудена авантура, додека хармонизацијата и конвергенцијата на сметководствените норми може да се смета како нејзина последица. Процесот на создавање на сметководствените норми не започнал и, се разбира нема да заврши, како процес инициран од Меѓународниот одбор за сметководствени стандарди (IASB), тоа е процес кој еволуирал со векови и своевремено се дефинирал како форма на изразување на политичка моќ (само за потсетување уште од 1673, маркантната политичка личност Жак-Батист Колбер, теоретичар на меркантилизмот и протекционизмот, во Франција ги има востановено финансиските книговодствени правила, кои потоа се вклучени во Францускиот Комерцијален Законик од 1807). Но, во сметководствената област, конвергенција е релативно нов концепт, востановен со процесот на дефинирање на целите на Меѓународниот одбор за сметководствени стандарди, а една од нив е Одборот да работи на конвергенција на националните и меѓународните сметководствени норми, со цел да понуди високо квалитетни решенија на овој план.

Идејата за конвергенција имплицира пристап според кој Одборот определува членови кои ќе бидат одговорни за воспоставување врска со националните, јавни или приватни, регулаторни организации од големите земји (Соединетите Американски Држави, Велика Британија, Франција, Германија, Јапонија, Канада, Австралија и Нов Зеланд), со цел да се анализира потребата од постоење на унифицирани норми. Во овој контекст, националните и меѓународните посредувања имаат за цел реализирање на процесот на конвергенција/приближување помеѓу националните и меѓународните сметководствени норми. Конвергенцијата треба да се сфати како посредување насочено кон соодветно комуницирање во глобални рамки, на долгорочната цел за постоење на заедничка референца, Меѓународни извештаи за финансиско известување, со краткорочната цел на конвергенцијата да се елиминираат индивидуалните разлики меѓу Општо прифатливите сметководствени принципи на САД (GAAP) и постојните Меѓународни сметководствени стандарди/Меѓународни стандарди за финансиско известување (IAS/IFRS). Во рамките на овој краткорочен проект, Одборот за финансиско сметководствени стандарди (FASB) на САД анализира разни прашања и/или сугерира промени во американските принципи, со цел да се елиминираат утврдените разлики, или комуницира со IASB за причината поради која одлучиле да не ги менуваат определени одредби од GAAP, додека во исто време IASB продолжува со процесот на ревидирање на МСФИ, преземајќи ги истите мерки како во случајот со FASB.

Меѓународниот комитет за сметководствени стандарди (IASC) успешно ги разви Меѓународните сметководствени стандарди (IAS), кои во определена мера беа признаени и прифатени на меѓународните пазари на капитал. Во 2000 година, Меѓународната организација на комисиите за хартии од вредност (IOSCO) им препорача на националните регулатори, членки во организацијата, да им дозволат на мултинационалните компании да ги користат финансиските извештаи подготвени според Меѓународните сметководствени стандарди во прекуграничните понуди и котирања. Американската комисија за хартии од вредност, ги прифати ваквите препораки, без да го промени својот услов странските компании кои котираат на американските берзи да известуваат според општо прифатените сметководствени принципи или да обезбедат усогласување на капиталот и нето приходите искажани според МСС и националните стандарди со општоприфатените сметководствени принципи.

Во денешниот глобален свет на функционирање на деловните субјекти неопходно е да се има одредена стандардизација на сметководственото работење. Всушност и целта на Меѓународните Сметководствени Стандарди е да изврши стандардизација на сметководственото работење и да се користат исти правила и принципи во сите деловни субјекти, без разлика каде се нао-

фаат, во кој дел од светот функционираат. Производ на сметководственото работење се изготвените финансиски извештаи, кои ја презентираат финансиската состојба и финансискиот резултат на компанијата. Еден деловен субјект не може да опстане доколку не соработува со други деловни субјекти од другите земји. Со цел да корисниците на финансиските извештаи од различни земји ги разберат финансиските извештаи кои потекнуваат исто така од различни земји, се донесени Меѓународните сметководствени стандарди. Одборот на Комитетот за Меѓународни сметководствени стандарди издал околу 40 Меѓународни сметководствени стандарди и Меѓународни стандарди за финансиско известување, како и Рамка за подготвување и презентирање на финансиските извештаи, од кои актуелни се следните:³

Актуелни МСС и МСФИ

МСФИ 1	Првично усвојување на МСФИ
МСФИ 2	Плаќање врз основа на акции
МСФИ 3	Деловни комбинации
МСФИ 4	Договори за осигурување
МСФИ 5	Нетековни средства кои се чуваат за продажба и прекинати работења
МСФИ 6	Истражување и вреднување на минерални ресурси
МСФИ 7	Финансиски инструменти-обелоденувања
МСФИ 8	Оперативни сегменти
MCC 1	Презентирање на финансиски извештаи
MCC 2	Залихи
MCC 7	Извештаи за парични текови
MCC 8	Сметководствени политики, промена на сметководствени проценки и грешки
MCC 10	Настани после датумот на Билансот на состојба
MCC 11	Договори за изградба
MCC 12	Даноци од добивка
MCC 14	Сегментирано известување
MCC 16	Недвижности, постројки и опрема
MCC 17	Лизинг
MCC 18	Приходи
MCC 19	Бенефиции на вработените
MCC 20	Сметководство за државни подршки и објавување на државната помош
MCC 21	Ефекти од промената на курсевите на странските валути
MCC 23	Трошоци за позајмувања
MCC 24	Објавувања за поврзани странки

³ Д-р Сашо Кижухаров, Маја Кочоска; „Сметководство“ (основи-принципи-апликации); трето издание, 2007; стр. 253, 254.

MCC 26	Сметководство и известување на плановите за пензионирање
MCC 27	Консолидирани финансиски извештаи и сметководство за вложување во подружници
MCC 28	Сметководство за вложувања во придружени претпријатија
MCC 29	Финансиско известување за хиперинфлаторни економии
MCC 30	Објавувања во финансиските извештаи на банките и сличните финансиски институции
MCC 31	Вложувања во заеднички потфати
MCC 32	Финансиски инструменти: објавување и презентирање
MCC 33	Заработувања по акција
MCC 34	Периодични финансиски извештаи
MCC 36	Оштетување на средства
MCC 37	Резерви, неизвесни обврски и неизвесни средства
MCC 38	Нематеријални средства
MCC 39	Финансиски инструменти: признавање и мерење
MCC 40	Вложување во недвижности
MCC 41	Земјоделство

Во насока на негово прифаќање од страна на САД, Меѓународниот комитет за сметководствени стандарди (IASB) во 2001 се реорганизира според принципите на Одборот за финансиско сметководствени стандарди (FASB) во САД. Односно, IASB се организира како Меѓународен одбор за сметководствени стандарди (IASB).⁴ Целите на Одборот беа дополнети, со тоа што тој треба активно да соработува со националните професионални асоцијации во насока на изнаоѓање на високо квалитетни решенија при конвергенција на националните сметководствени стандарди и сега преименуваните Меѓународни стандарди за финансиско известување (IFRS). Во 2002 година IASB и FASB се согласија на обидот да ги конвергираат IFRS и GAAP, што имаше определен ефект кај некои стандарди. На пример, IASB ги инкорпорирал правилата на GAAP во некои од меѓународните стандарди, како што е сметководство на средствата чувани за продажба и неkontинуирани операции. FASB од друга страна ги ревидира правилата кои се однесуваат на промените во сметководствените политики, размената на средствата, трошокот на залихите, и заработката по акција со оние на IASB. IASB исто така соработуваше со други професионални асоцијации во промената на правилата поврзани со средствата, реконструкцијата, државната помош, одложените даноци и други проекти. IASB и покрај наведените примери на конвергенција, издаде стандарди кои придонесоа за нови и позначајни разлики помеѓу IFRS и GAAP. Пример се правилата за сметководство на

⁴ www.ifrs.org

финансиските инструменти (IASB додаде релативно широка опција при дизајнирање на финансиските инструменти, истите да бидат вреднувани по пазарната вредност), залихите (IASB го елиминира ЛИФО принципот на вреднување на залихите), невообичаени позиции (IASB ја елиминира оваа позиција), и малцинските интереси (IASB ги смета како капитал). Постојат разлики и во сметководството на пензии, во известувањето по сегменти и сл.

Влијанието на економската криза врз процесот на сметководствена хармонизација

Актуелната економска и финансиска криза има значајни импликации врз сметководството, како за практиката така и за академската стручна заедница. Во областите кои ги проучуваат сметководствените и ревизорски практики како: финансиско сметководство, ревизија, управувачко сметководство и регулаторните институции, постои вистински загриженост за бројните проблеми и недостатоци откриени со кризата. Искуствата, стекнати во сложениот процес на развој, дефинирање и примена на Меѓународните сметководствени стандарди (МСС)/Меѓународни стандарди за финансиско известување (МСФИ) и не помалку сложениот развој и поставување на концептуалната рамка во сметководственото и финансиското известување, како и драматичните настани кои се случија во текот на изминатата деценија, покажуваат дека на инвеститорите, кредиторите, работниците и интересентите, институциите и општеството, им е потребен нов пристап кој ќе ја врати довербата во сметководството, како на веродостоен функционален систем и практична активност, и ќе го консолидира интегритетот во професијата. Во контекстот на тековната финансиска криза, повеќе од јасно е дека постои потреба од промена на парадигмата.

Банкротството на компаниите, на прв поглед моќни се до нивната пропаст, новите глобални феномени и процеси, малку истражувани досега, и другите фактори и движечки сили, доведоа до социјални конфликти и тензии во различни делови на светот, предизвикаа несигурност и конфузија, и ги направија инвеститорите колебливи во носењето на одлуките. Сето ова предизвика загриженост на финансиската елита, ги вознемири кредитните институции, организациите на професионални сметководители, ревизори итн. Многу значајни прашања се појавија и нивните анализи генерираа сомнение за постоење на грешки, направени намерно или ненамерно, на отстапување од "застарените" сметководствени принципи, долго и постојано применувани во континентална Европа и на друго место. Се појавија сомнежи за несовесност и адаптација преку компромитирање на правилата и нормите, дозволувајќи сметководствените резултати да им служат на нечиви интереси.

Несомнено е дека некои од прашањата, кои, поради нивната природа и значење, тековно се предмет на дискусија, мора во што еможен покреток временски период да бидат предмет на широка меѓународна јавна дебата, во која мора да учествуваат независни научници во областа на сметководството, анализата, ревизијата, правото, и професионални сметководители, ревизори, независни проценувачи и други практичари од финансискиот и нефинансискиот сектор, се како што следува:

- До кој степен економските информации, содржани во финансиските извештаи за општи употреба, може да бидат веродостојни, релевантни (и корисни) за инвеститорите, владините и невладините институции и агенции, финансиските аналитичари и другите субјекти загрижени за економското и политичкото опкружување, кое е во процес на динамично менување и значително станува комплицирано овие денови;
- Зошто банкротствата и скандалите не се спречија, како што беше "Енрон" случај од декември 2011 година, како и банкротствата и скандалите што следеа потоа. Зошто ова се случи и дали не можеше да се избегне.
- Дали информациите, создадени во и преку сметководството, се доволно добра основа за анализа, оценување и предвидувања, и ако ова е случај, зошто настаните кои нанесоа трајни оштетувања на довербата и беа штетни за општеството како целина, не се избегнаа.
- Дали постои или не проблем во сметководствената методологија, кој досега остана незабележан поради фактот дека економската активност и сметководствените и известувачките практики, во која оваа активност рефлектира субјективни размислувања, не беа толку комплицирани за да не можат да бидат издвоени и да станат забележливи.
- И од претходното, дали оваа методологија е доволно веродостојна во денешно време, кога државите, пазарите, институциите, економските агенти, правните и физички лица се соочуваат со растечката комплексност на економските активности и средина (во која сите тие функционираат) и исто така се соочуваат со комплексната интеракција и односите помеѓу нив.
- Причините за проблемите мора да се бараат на друго место, не меѓу комбинацијата на методолошките средства, реализација на сметководствените и финансиските активности, како резултат на што, информациите се генерирани. Зарем не е повеќе веројатно дека некои од проблемите се должат на можностите за избор меѓу неколку

дозволен алтернатива, и примена на различните модели и правила за оценување, кои често се "ослободени" од реални економски објаснување и подложни на ad hoc размислувања, што често може да резултира до намерно "надуени" профити или намалена загуба од трансакциите за изминатиот период (или обратно).

Постојат повеќе можности, слобода во изборот и примената на сметководствените политики, како и за промените во овие политики во моментите кога се смета дека тие се неопходни за зачувување на веродостојноста на информациите, дизајнирани да ги пресретнат потребите на корисниците. Можно е да две или повеќе претпријатија што подготвуваат финансиски извештаи, а при тоа функционираат во еден ист сектор на економијата и кои се слични во однос на обемот и предметот на дејноста, во исто време да применуваат различни индивидуални политики. Прашањето кое се поставува е дали можноста за "слободен избор" на политиката и за промени во истата (иако се смета за исклучок, а не за правило) е во спротивност со добро познатите нормативни барања (прокламирани од страна на англосаксонската школа) за "квалитетот" (квалитативни карактеристики) на информациите во финансиските извештаи (што е пресудно за степенот на нивната употребливост од страна на корисниците). На пример, неопходен предуслов за постигнување "споредливост" на сметководствените информации е придржување кон барањето за временска конзистентност во примената на политиките при вреднување на финансискиот ефект на слични трансакции и настани. Сепак, во практиката барањето за "конзистентност" често пати е во конфликт со релевантноста и веродостојноста, со други зборови, кога конзистентноста штети на автентичноста (и може да ги доведе засегнатите страни до измама) како точно ќе ја одредиме рамнотежата или компромисот (пропишан во општите одредби од Рамката за подготовка и презентирање на финансиските извештаи), а притоа целта на финансискиот извештај да се оствари. Примери за такви противречности може да се дадат. Тоа што е пропишано во општите одредби е дека "релативната важност на карактеристиките на информациите во различни случаи е прашање на професионално расудување". Сепак, не постои одговор на прашањето што се случува ако расудувањето не е непристрасно, иако може да изгледа дека е професионално засновано. Кој го носи товарот кога не постои реална можност (алтернатива) да се постигне таква рамнотежа? Ако вниманието на менаџментот е фокусирано на "проблемите" од различна природа, не толку на квалитетот на информациите содржани во финансиските извештаи, се поставува прашањето за лоцирање на одговорноста? Без директно посочување, ненамерно прибегнуваме кон моралните категории и аспекти на прашањето – можеби поради тоа што во некои случаи границата помеѓу моралнотоетичко и професионално однесување на сметководителот е

прилично деликатна, нејасна и матна. Докажувањето на размислување или постоење на притисок (поради зависност, принуда или други причини) е секогаш проблематично и вклучува одредени ризици. Другиот дел од проблемите најверојатно се должи на "асиметријата", дозволена (и неизбежна според специјалистите) во процесот на вреднување на некои сметководствени категории (на пример инвентар, финансиски инструменти и други) за целите на нивно презентирање во финансиските извештаи

Секое од прашањата, досега обработувани, освен по тоа што е комплексно и до определена мера контроверзно (поради што може да биде дел и предмет на јавна дебата), бара потврден одговор кој може да има клучно или важно значење за развојот на соодветна стратегија и политика во иднина. Фундаментално прашање е сепак како, на кој начин и со кои средства релевантноста (важноста) на финансиското известување во својата нужна и сакана форма во иднина би можело да биде зачувана и одржана? Економските и финансиските крахови и колапси кои го потресаа светот ги доведоа под прашање придобивките од понатамошната поддршка на напорите и активностите, потребни за целите на конвергенцијата. Во овој широкоопфатен процес учествуваат меѓународни организации, работни тимови и специјалисти од различни земји. Обединети околу прогресивната идеја за високо регулирано единство и унифицираност во сметководственото и финансиското известување, тие работат кон понатамошна конвергенција. Стратегијата и политиката на конвергенција по пат на постепено намалување и елиминирање на разликите за потребите на финансиското известување, тешко може да бидат релевантни и ефикасни, како што беа за изминатиот период. Кризата се претвори во фактор под чие влијание се согледува дека финансиската, економската (и политичката) реалност во светот се променети. Постигнат е договор и консензус дека е потребно значително да се преиспита улогата на сметководството во контекст на кризата и да се преземат соодветни мерки за нејзино менување. Ваквото тврдење се засновува на расудувањето и проценките на академските работници, професионални сметководители и претставниците на меѓународни организации од областа на сметководството, загрижени за последиците од кризата.

Јасно е дека постои потреба за нова визија за иднината на финансиското известување и за промена на постојниот модел - неопходно е да се развијат, усвојат и воведат единствени глобални и базирани на принципи сметководствени стандарди. Конвергенцијата не смее и не може да биде клучна сила повеќе, и поради тоа вниманието и напорите на Одборот за меѓународни сметководствени стандарди (ОМСС) мора да бидат фокусирани на заеднички развој на нови стандарди во соодветните области, дефинирани како клучни и од особена важност. Ова е верување на реномирани претставници и бројни членови на компетентни меѓународни организации, како што е Федерацијата

на европските сметководители (FEA). Федерацијата (FEA) ги претставува 43 стручни институции на сметководители и ревизори од 32 европски земји, меѓу кои се сите земји-членки на Европската Унија. Федерацијата ја претставува Европската сметководствена професија и водечки принцип во работата на Федерацијата е препознавање на јавниот интерес. Повеќе од 500.000 професионални сметководители се членови на оваа организација. Тие работат во различни сфери на општествениот живот, во големи и мали претпријатија, во системи на административно и економско управување, во образование, и тие придонесуваат кон поефикасна, транспарентна и одржлива Европска економија.

Стратегијата на Меѓународниот одбор за сметководствени стандарди (ОМСС) за конвергенција даваше добри резултати за периодот од неговото основање до денес, и е соодветна и релевантна при примената во текот на овој период. Во многу земји или се усвоени Меѓународните сметководствени стандарди (МСС)/Меѓународните стандарди за финансиско известување (МСФИ) во нивната целосна верзија, или разликите помеѓу МСС / МСФИ и националните стандарди во голема мера се намалени. Во текот на изминатиот период од една деценија, проектот за конвергенција одигра голема улога за отстранување или намалување на разликите како одговор на основното барање за конвергенција помеѓу Меѓународните сметководствени Стандарди (МСС) / Меѓународни стандарди за финансиско известување (МСФИ), кои се применуваат во Европа и на други места, и Општите сметководствени начела на САД (GAAP). Сето ова беше направено за поддршка на идејата, поврзана со усвојувањето на Меѓународните стандарди за финансиско известување (МСФИ) во Соединетите Американски Држави. Компетентните меѓународни организации, како што е Федерацијата на европските сметководители (FEA), се сепак на мислење дека престои период на намалена стапка на поврат од конвергенцијата, период на се помала и помала корист од конвергенција, како резултат на зголемената комплексност на финансиските извештаи, со малку забележливи користи за инвеститорите, кои во нормални услови беа очекувани кога целта беше да се намалат разликите помеѓу Меѓународните стандарди за финансиско известување (МСФИ) и Општо прифатливите сметководствени принципи (GAAP).

Постигнат е заклучок дека е неопходно Одборот за меѓународни сметководствени стандарди (IASB) да ја промени својата стратегија и на среднорочен план да ги концентрира своите напори на позначајни подобрувања и поедноставувања на Меѓународните стандарди за финансиско известување (МСФИ). За таа цел неопходно е Одборот заеднички да соработува со сите светски институти за стандардизација, така што сите засегнати учесници да бидат целосно вклучени во процесот, и уште повеќе тие мора да бидат уверени дека нема да има компромис во врска со квалитетот. Ова значи дека бројот на ак-

тивни проекти мора да биде значително намален и дека вниманието треба да се фокусира на оние проекти кои навистина придонесуваат кон креирање на фер опкружување (на еднаквост и независност) при развојот на идните стандарди. За државите, земјите, пазарите, економските агенти и другите засегнати корисници најдобро е да бидат опслужени со високо-квалитетни финансиски информации, а таквите информации може најдобро да бидат обезбедени со помош на глобалните стандарди за финансиско известување, кои треба да се развиваат и да се воспостават од единствена независна светска институција за сметководствено и финансиско известување. Прашањето е за кои претпријатија глобалните стандарди за финансиско известување треба да бидат дизајнирани - дали тие треба да се однесуваат за сите компании, или само за оние кои имаат пристап до светските и национални пазари на капитал. Денес постои широк консензус дека земите од Г-20 мора да се заложат кај Одборот за меѓународни сметководствени стандарди (ОМСС), истиот да го стави што е можно повеќе во употреба постоечкото свое искуство и ресурси во поставување на високо-квалитетни стандарди за финансиско известување во светски рамки, вклучувајќи го и искуството на Финансискиот одбор за сметководствени стандарди на САД (FASB) и на Европската советодавна група за финансиско известување (EFRAG), со цел за да работат заедно за нови глобални решенија базирани на принципите во областите кои се навистина од значење за инвеститорите.⁵

Во текот на изминатите години, конвергенцијата во сметководственото и финансиското известување беше процес и фактор за реализација на програмите на Одборот за меѓународни сметководствени стандарди (ОМСС) и приоритетните прашања поврзани со нив. Конвергенцијата помеѓу IFRS и GAAP имаше влијание на програмската активност на Меѓународниот одбор за сметководствени стандарди (ОМСС) во две насоки. Таа доведе до голем број на долгорочни заеднички проекти со FASB за важни прашања, како што се на пример признавање на приходите, договорите за закуп и друго, и е главна движечка сила на голем број на краткорочни проекти. Во однос на долгорочните проекти изразен е консензус дека тие се важни, но не и итни. Не може да се оспори фактот дека заедничките активности со FASB се ефективен начин за развој на висококвалитетни стандарди. Но, во однос на краткорочните проекти, истите резултираа со постепени ревизии и релативно мали промени во МСС/МСФИ, кои не подразбираа значајни подобрувања на стандардите и кои во поголема или помала мера придонесоа за отсуството на стабилност во нормативната база. Прашањето произлегува од тоа дали користите од таквите подобрувања се помали во однос

⁵ Cf. Statement of the Federation of European Accountants (FEE, FEA) Conference Financial Reporting in a Changing World, 2009, стр.5.

на трошоците што се направени за нив и "проблемите" кои тие ги предизвикуваат во практиката. Покрај тоа, стандардите кои беа ревидирани или во моментот се ревидираат, како дел од краткорочните програма за конвергенција, многу често не се сметаат за важен приоритет од гледна точка на МСФИ. Последново се потврдува со промените во правилата за признавање и капитализација на трошоците за позајмување и даноците на доход. Се смета дека е достигната точката на развој каде што користите од понатамошната конвергенција со GAAP се намалува, особено поради фактот што се повеќе и повеќе земји имаат тенденција директно да ги усвојат МСФИ во нивната целосна верзија, вклучувајќи ги и земјите со моќни економии како што се Јапонија и Индија.

Според FEA мора да се постигне точна рамнотежа меѓу брзината и природата на промените, особено во оние места каде што постоечките МСС/МСФИ не се смета дека предизвикуваат проблеми кои нужно мора да бидат решени или таквите МСС/МСФИ се на некој начин предуслов за појавата на овие проблеми. FEA го повикува Комитетот за воспоставување на меѓународни сметководствени стандарди (IASCF), заедно со IASB, да го определат почетокот на годишниот процес на јавни консултации посветени на оперативниот план на Одборот, така што постапката е започната и долгорочно поставена со цел утврдување на прашањата кои треба да се додадат или елиминираат од оперативната програма на Одборот. Спроведувањето на таквата јавна дебата, ќе придонесе за запознавање со приоритетите на Одборот и за решавање на проблемот, поврзан со преоптоварување на тековната агенда. Федерацијата на европските сметководители (FEA) е на мислење дека е вистински момент OMCC да ја поддржи идејата за покренување на јавна дебата за неговиот оперативен план, имајќи ја во предвид јасната потреба за повторно разгледување и ревизија на приоритетите, водејќи сметка за последиците на финансиската криза и фокусирајќи се на главните подобрувања и поедноставувања. Бројот на активни проекти мора значително да биде редуциран. Концептот на конвергенција и улогата која ваквиот процес ја има во дефинирање на приоритетите на Одборот (OMCC) мора да се преиспита. FEA е на мислење дека постоечкиот модел на конвергенција не е одржлив како резултат на значително намалените користи од истиот - затоа постои потреба за нов пристап кој мора да биде заснован на заедничката работа во донесување на одлуки за висококвалитетно и засновано на принципи финансиско известување во соодветно означените области кои се од клучен приоритет.

Развојот на новите стандарди за финансиско известување мора го надвлее националниот начин на размислување и да оди подалеку од размислувањето во рамки на постоечките национални сметководствени стандарди. Заедничкиот развој и имплементација на новите глобални

стандарди (базирани на принципи) од страна на сите учесници е веројатно најдобриот начин за развој на високо квалитетни стандарди и воспоставување на фер основа, без било какво меѓусебно наметнување на учесниците во однос на нивните надлежности. Дури тогаш Одборот (OMCC) навистина ќе функционира како меѓународна институција. Развојот на новите стандарди и подобрувањето на постоечките, мора да биде определено со оперативниот план кој што ќе ги конципира јасните приоритети и ќе ја оправда потребата за промени. Иако мора да постои континуирано подобрување на стандардите, остварените подобрувања мора да бидат вреднувани во однос на трошоците и користите од нив. Со други зборови, подобрувањата треба да бидат направени само во области кои се од особена важност. Новите стандарди во областите, како што се финансиските инструменти, пензиите и друго, мора да бидат развиени заедно од страна на OMCC и најдобрите ресурси за стандардизација, кои што функционираат на национално или регионално ниво, со активно учество на корисниците на информации и реномираните светски сметководствени експерти. Ваквиот процес ќе гарантира дека остварените резултати ќе бидат универзално прифатени и за возврат ќе се олесни усвојувањето на МСФИ од страна на сите водечки земји во светот. Во насока на остварување на посакуваните цели, сите земји мора да биде повикани да ги усвојат МСФИ во нивната целосна верзија. Ова значи дека националните професионални асоцијации мора да ја дадат нивната поддршка за подготовка на предлог - одлуката за прифаќање на МСФИ, со цел да се гарантира дека МСФИ одговараат на потребите на учесниците во нивната земји и ќе придонесат во процесот на донесување на најдобри одлуки за сметководственото и финансиското известување. Во Европа, во ваквиот процес значајна улога има Европската советодавна група за финансиско известување (EFRAG), во чија работа учествуваат главните европски тела за стандардизација. EFRAG може и се очекува да ги зголеми ресурсите кои ќе бидат посветени себеси на работата, со цел EFRAG да прерасне во главен фактор во дискусијата на прашањата кои се од значење за учесниците од Европа.

Во април 2009 година Г-20 ги повикаа светските институции за стандардизација во областа на сметководствени стандарди да ја продолжат нивната работа во поставување на единствена верзија на високо квалитетни светски стандарди за финансиско известување. Ваквиот повик беше поздравен и силно поддржан и од страна на Федерацијата на европските сметководители (FEA). Неодамнешните политички притисоци, извршени на Меѓународниот одбор за сметководствени стандарди (OMCC) и Одбор за финансиско сметководствени стандарди на САД (FASB), да создадат фер средина на конвергенција помеѓу IFRS и GAAP упатува на ризикот од насочување на глобалното финансиско известување кон помалку обединувачкиот заеднич-

ки именител на трошок на корисниците на информациите во финансиските извештаи. Ваквата тенденција треба да се избегнува. Г20 смета дека тоа е потребно ФЕА да ги стимулира одделни земји да се движат кон усвојувањето на целосната верзија на МСФИ. Американската регулаторен план на јуни 2009 година дава зелено светло ова да се случи. Неопходно е да државите од Г-20 да се заложат Одборот (ОМСС) да го искористи сето свое знаење и искуство за да се воспостават високо квалитетни сметководствени стандарди, вклучувајќи го и знаењето и искуството стекнато во рамки на Одборот за финансиско сметководствени стандарди на САД (FASB) и Европската советодавна група за финансиско известување (EFRAG), со цел да работат заеднички кон нови глобални решенија во оние области кои се навистина важни за инвеститорите.

Меѓународни наспроти национални сметководствени стандарди

Со оглед на напорите вложени во насока на хармонизација и конвергенција, особено од страна на ЕУ, и искуството добиено од многу земји, тешко е да се поверува дека единствениот сет на глобални стандарди може да биде востановен, а уште во помала мера да биде одржлив во услови на значително различни национални сметководствени режими. Земјите членки на ЕУ се обврзаа на примената на IFRS за сите компании кои котираат на берзите во нивна надлежност.⁶ Од 2003 година, кога беше востановен првиот меѓународен стандард за финансиско известување, до денес над 12.000 компании од 113 земји ги имаат прифатено МСФИ (IFRS) во определена мера, и се повеќе земји продолжуваат да ги прифаќаат МСФИ со намера да се овозможи поголема споредливост на финансиските извештаи. Но сепак, во минимум 40 земји се уште при евиденцијата на трансакциите и подготвувањето на финансиските извештаи се бара примената на домашните сметководствени стандарди, а во ваквата листа влегуваат големите економии како Бразил, Канада, Кина и САД. Преку анализата на причините за различните одлуки во однос на прифаќањето односно неприфаќањето на МСФИ, можеме да проникнеме во користите и трошоците од примената на МСФИ. Директните бенефити од донесување на одлуката за прифаќање на МСФИ од страна на некоја земја, можат да се разгледуваат преку нето економската и нето политичката вредност на МСФИ над локалните стандарди.

Нето економската вредност на МСФИ ги определува директните парични бенефити од нивната примена. Застапниците на МСФИ се сложуваат дека ваквите стандарди ги намалуваат информациите трошоци во економијата,

⁶ <http://ec.europa.eu/archives>

особено во услови кога движењето на капиталот и трговијата попримаат глобални димензии: поевтино е за учесниците во пазарите на капитал да бидат запознаени со еден сет на глобални стандарди отколку со неколку локални стандарди. Оттука, економиите со повисоко ниво или очекувано зголемување на странските инвестиции и трговија, се повеќе наклонети да ги прифатат МСФИ. Придобивките од прифаќање на МСФИ, веројатно ќе бидат оспорени како резултат на квалитетот на локалните професионални институции, вклучувајќи го квалитетот на локалните општо прифатени сметководствени принципи (високо квалитетните институции упатуваат на повисоките опортунитетни и трансферни трошоци во прифаќање на МСФИ). Значи, наклонетоста кон прифаќање на МСФИ се намалува со квалитетот на домашните професионални асоцијации. Наклонетоста на земјата за прифаќање на МСФИ може да се зголемува доколку се зголемува бројот на земјите кои ги прифаќаат ваквите стандарди во регионот на кој припаѓа самата земја, односно доколку трговските партнери на земјата ги имаат прифатено ваквите стандарди.

Нето политичката вредност на МСФИ произлегува од потенцијалната политичка природа во поставување на меѓународниот сметководствен стандард: доколку поставувањето на МСФИ е под влијание на политички лобирања, тогаш е веројатно дека помоќните земји ќе бидат во позиција да ги обликуваат МСФИ. Нагласената улога на ЕУ во поставување на МСФИ ги оневозможува ваквите очекувања. Доколку земјите членки очекуваат ЕУ да има доминантна улога во работењето на Одборот за меѓународни сметководствени стандарди, тие ќе се откажат од својата надлежност во поставување на национални стандарди во интерес на ЕУ. Пренесувањето на надлежноста на поставување на стандардите на повисоко ниво, ќе биде поневакусно за помоќните држави, што го потврдува предвидувањето дека ваквите држави нема да бидат наклонети кон МСФИ. Воедно и културните специфичности имаат влијание на нето политичката вредност на МСФИ за определена земја. Така што доколку IASB се посматра како институција на Европската Унија, тогаш е извесно дека земјите кои културно се разликуваат од земјите членки на ЕУ, ќе бидат помалку наклонети кон прифаќања на МСФИ.

Академските теории се поделени во поглед на предвидувањето дали прифаќањето на МСФИ е од особено значење за определена земја.⁷ Некои научници тврдат дека меѓународната сметководствена хармонизација ќе придонесе кон зголемување на ефикасноста на пазарите на капитал: заедничкиот сет на меѓународни сметководствени стандарди ќе ги редуцира

⁷ Karthik Ramanna, Ewa Sletten: Why do countries adopt International Financial Reporting Standards? Harvard Business School, 2009 стр. 25.

трошоците на учесниците на пазарот за обработка на информациите и нивна ревизија. Други пак научници кои ги ставаат сметководствените стандарди во контекст на домашните културни, законски и институционални рамки, сметаат дека сметководствената хармонизација може да биде исклучително скап процес, доколку истиот не е проследен со промени во поврзаните институции на пазарите на капитал. Без оглед на ваквите различни погледи на научната јавност, несомнено е дека воспоставувањето на силен, ефективен и софистициран пазар на капитал е темел на успешна економија во кој било дел од светот. Силните, ефективни и софистицирани пазари на капитал бараат соодветни прописи (вклучително и барањата за финансиско известување) и институционализирани механизми за нивно спроведување во практиката.⁸ Опкружувањето за ефективно финансиско известување базира на соодветни стандарди за финансиско известување. Донесувањето финансиски стандарди кои водат до транспарентно финансиско известување ќе им помогне на изготвувачите и корисниците на финансиските извештаи. Соодветните стандарди за финансиско известување треба да се осврнат на потребите на разни видови субјекти, како на пример субјектите со јавен или приватен интерес или и малите, средните и големите претпријатија. Искуството на релевантните земји-членки на ЕУ потврдува дека прифаќањето на МСФИ треба да се како на законските така и на институционалните прашања. Не е доволно да се побара само квалитетно финансиско известување. Подобрена законска рамка треба да се имплементира и спроведе во практиката од страна на институции кои располагаат со соодветни ресурси. Значи, ефикасната примена на МСФИ е поврзано со овие два клучни столба: законската рамка и институционалната рамка.

Измамите во финансиските извештаи

Финансиските пазари се најкритичната компонента на пазарната економија. Ефикасноста, ликвидноста и еластичноста на овие пазари зависат од способноста на инвеститорите и регулаторите да пристапат до финансиските перформанси на компаниите кои собираат капитал. Финансиските извештаи изготвувани од организациите играат важна улога во одржувањето ефикасноста на овие пазари. Тие нивнаат значајни податоци за тоа каде компанијата се наоѓала во минатото, каде се наоѓа сега и каде ќе се наоѓа во иднината. Финансиските извештаи треба да се подготвени со интегритет и објективно да ја презентираат финансиската позиција на организацијата која ги издава. За жал, финансиските извештаи понекогаш се изготвени на начини кои на-

⁸ Марковски, С. Недев, Б: Меѓународно сметководство, компаративни сметководствени системи, Економски факултет, Скопје 1997, стр 120.

мерно погрешно ја отсликуваат финансиската позиција на компанијата. Такви погрешни обелоденувања можат да бидат резултат на манипулација, фалсификат или изменување на сметководствени записи. Во последниве неколку години измамите во финансиските извештаи драстично почнаа да се зголемуваат и откриваат, со што предизвикаа криза на довербата во пазарот на капитал. Како измама може да се смета и неправилната примена и апликација на сметководствените принципи, политики и процедури кои се користат за да се измерат, препознаат и објават економските настани и бизнistrансакции. Измамата во финансиските извештаи може да се јави во различни форми, најчести облици се фиктивни приходи, временски разлики, сокриени обврски или трошоци, несоодветно обелоденување, трансакции со поврзани субјекти како и несоодветна проценка на средствата. Од сметководствена гледна точка најчесто приходите, средствата и добивката се преценуваат, а додека загубите, трошоците и обврските се подценуваат. Пренагласените приходи, средства и добивка одсликуваат финансиски посилна компанија. Намалувањето на трошоците, обврските и загубата отсликуваат зголемување на нето вредноста на капиталот. Подценувањето на приходите и преценувањето на трошоците како и на амортизацијата, е карактеристично за компаниите кои сакаат да ја намалат нивната даночна основа односно нивните обврски за данок.

Измамите во финансиските извештаи имаат бројни ефекти врз економската структура, а некои од импликациите се следниве: ја поткопуваат сигурноста, квалитетот, транспарентноста и интегритетот на процесот на сметководственото и финансиско известување; го загрозуваат интегритетот и објективноста на сметководствената и ревизорската професија; ја намалуваат довербата на пазарите на капитал, како и на учесниците на пазарот, во сигурноста на информациите содржани во финансиските извештаи. Како што може да забележи еден од најбитните фактори кои ја поттикнуа бурата на измами во финансиските извештаи е фокусот на сметководствените правила наместо принципи. Многу компании можеле да најдат "дупки" во правилата и спроведувајќи нови и комплексни финансиски книжења отежнувале да се оцени што е, а што не е прифатлива сметководствена практика. Независноста на ревизорите исто така придонесува кон зголемување на ризикот за измами. Ревизорските куќи основале разни односи со компаниите, за да можат да им продаваат попрофитабилни услуги, како на пример консалтинг услугите кои што биле поскапи од сметководствените и ревизорски услуги. Поради тоа се јавил конфликт помеѓу нивната независност и нивната профитабилност, имено некои од услугите придонеле ревизорите да го изгубат фокусот и да станат нивни бизнис советници наместо ревизори.

Идентификувањето и откривањето на измамите во финансиските извештаи и изложеноста на компанијата на измами е еден од најтешките чекори и

активности. Истражителите, инспекторите, ревизорите или форензичките сметководители без разлика кој ја врши истрагата потребно е да користат професионално расудување. Професионалното расудување се однесува на способноста да се предвиди методот на извршителот на измамата. Знаејќи дека должност на ревизорот е да ја процени објективноста на финансиските извештаи, сторителот на измамата ќе се обиде да ги прикрие делата од ревизорите. Во природата на измамите е стратегијата менаџментот измамата да ја креира на начин антиципирајќи ги постапките на ревизијата за да се заштити, а од друга страна ревизорите ја вршат ревизијата имајќи ги во предвид можностите за измама на раководството. Слично на партија шах, каде едниот играч мора да го предвиди следниот потег на другиот играч. Ревизорот најдобро би ја открил измамата кога би имал во предвид како менаџментот го гледа потенцијалниот ревизорски пристап при ревизија.

Во прилог на разгледувањето на финансиските и нефинансиските податоци да се открие ризикот од измами ревизорите можат да го идентификуваат ризикот испитувајќи четири групи кои ја изложуваат компанијата на ризик. Правоаголникот на-изложеност на измами ги покажува тие групи.

Менаџментот и директорите	Односи со другите
Организацијата и индустријата	Финансиските резултати и оперативните карактеристики

Како што претходно споменавме менаџментот е скоро секогаш вклучен во измамите на финансиските извештаи, поради што менаџментот и директорите мора да бидат испитани и да се оцени нивната вмешаност и мотивираност да ја извршат измамата. Во главно постојат три аспекти поврзани со менаџментот кои треба да се испитаат:

1. Позадината на менаџментот
2. Мотивацијата на менаџментот
3. Влијанието на менаџментот во донесувањето на одлуки

Со почит на приватноста, истражувачите на измами треба да дознаат и да соберат податоци со какви видови на организации и активности биле инволвирани менаџментот и раководството претходно. Со помош на интернетот, денеска е многу лесно да се извршат едноставни истражувања за луѓето. Еден многу лесен начин е да се напише името на индивидуата на Google или некој друг пребарувач. Пребарувачот за десетина секунди ќе извади листа

со сите референци кои го вклучуваат името на пребаруваната личност како кооперативните извештаи кои го содржат неговото име, артикли од весници, магазини и т.н. Во однос на позадината на менаџментот би требало да добиеме информации како на пример: во кои организации работеле претходно, дали до менаџерската позиција дошле со унапредување или биле вработени директно на таа позиција, дали менаџерите имаат криминално досие, дали имале некакви проблеми со законот без разлика дали се работи индивидуално или за организацијата во која работеле и т.н.

Што ги мотивира директорите и менаџментот на измами е исто така важно да се зане. Дали нивното богатство е директно поврзано со организацијата? Дали се под притисок да поднесат нереални информации? Дали нивниот надоместок е поврзан со перформансите на компанијата? Дали вредноста на компанијата се зголемува преку аквизиции или со сопствени средства? Дали компанијата има долговни договори кои мора да се исполнат? Овие прашања се примери за она што мора да биде одговорено, за да се знае мотивацијата на менаџментот. Многу измами во финансиските извештаи биле извршени бидејќи менаџментот морал да пријави високи профити за да ги оддржи високите цени на акциите, да покаже позитивен резултат за да не предизвика паника кај јавноста или за да исполни одредени обврски за долг, или пак да прикаже профит за да ги исполни условите на регулативните или кредитните институции.

Конечно можноста на менаџментот да влијае на одлуките во организацијата е важно бидејќи подготвувањето на измамата е полесно кога една или две индивидуи имаат примарна моќ во донесувањето на одлуките отколку кога организацијата има демократски тип на управување. Поголемиот број на луѓе кои вршат финансиски измами се престапници по прв пат, па затоа да бидат нечесни е многу тешко за нив. Две индивидуи да бидат симултано нечесни е ретко, а три уште поретко. Кога донесувањето на одлуки е распределено помеѓу повеќе членови, или кога одборот на директори игра главна улога подготвувањето на измамата во финансиските извештаи е потешко. Повеќето измами во финансиските извештаи не се случуваат во големи корпорации каде има поголем број на менаџери кои управуваат, туку во помали организации каде една или две индивидуи ја имаат целосната моќ да донесуваат одлуки. Овде едно од главните прашања е дали организација е централизирана или децентрализирана.

Измамите во финансиските извештаи многу често се подготвени со помош на останати реални или фиктивни организации. Многу компании основаат ентитети за специјални потреби кои се формирани исклучиво со цел да постигнат некоја специфична задача. Овие ентитети не се илегални, меѓутоа сметководствените стандарди придонеле тие различно да се

третираат. Едни компании ќерки на компанија родител, едни како независни ентитети неконсолидирани со главната компанија. Иако односите со сите организации треба да бидат испитувани за да се заклучи дали тие претставуваат можности на менаџментот за измами или ја изложуваат компанијата на ризик од измами. Односите со финансиските институции и имателите на издадените обврзници се особено важни бидејќи тие даваат информации за левериџот на компанијата. Особено треба да се внимава на односите со следниве организации: односи со финансиски институции; односи со поврзани организации и индивидуи; односи со ревизори; односи со адвокати; односи со инвеститори и односи со регулаторни тела.

Измамите во финансиските извештаи понекогаш се маскирани со креирање на организациона структура што прави лесно да се скрие измамата. Атрибути кои наговестуваат дека ентитетот е изложен на ризик од измами се прекумерно комплексна организација, организација без интерна ревизија, одбор на директори со еден или без надворешни членови, организација која има странски филијали, организација која направила голем број на аквизиции и признала големи трошоци за спојување или организација која е нова. Треба да се знае дали одборот за ревизија е составен од внатрешни или има и надворешни членови и дали е независен. Особено важно е дали сметководствената и информационата технологија и персонал се ефикасни. Индустријата на организацијата исто така мора да биде внимателно испитана. Некои индустрии се поизложени на ризик од измами од други, на пример штедните и кредитните задруги во осумдесетите биле особено изложени на ризик што некои ревизорски куќи не прифаќале да извршат нивна ревизија.

Симптомите на измамите најчесто се изложуваат во промените во финансиските извештаи. На пример, финансиски извештаи кои содржат големи разлики во сметките од еден до друг период е најверојатно дека има измама во нив. Изненадно драматично зголемување во побарувањата на пример, е често сигнал дека нешто не е во ред. Во оценувањето на изложеноста на измама преку финансиските извештаи и оперативните карактеристики сумите мора да бидат споредени и со оние на слични ентитети во индустријата. Употребувањето на финансиските релации за да се оцени изложеноста на ризик бара да се знае природата на бизнисот, типовите на сметки кои треба да бидат вклучени, видовите на измами кои може да се случат и симптомите кои тие измами ќе ги генерираат

Заклучок

Сегашната криза покажува дека финансиското известување се уште е прилично релевантно и мора да се гарантира дека ќе продолжи да биде такво во иднина, посветувајќи поголема грижа за потребите на луѓето и институциите,

обезбедувајќи информации за потребите на инвеститорите и кредиторите; преку гарантирање дека тоа ја одразува основната економска реалност и дека информациите се значајни во однос на нивното комуницирање. За таа цел неопходно е да се воспостават стандарди засновани на принципи и да се намали комплексноста на финансиските извештаи. Не помалку важно е комуникацијата со акционерите, инвеститорите и останатите корисници врз основа на ревидираните финансиски извештаи. Ова за возврат значи дека менаџментот на претпријатието и финансиската оператива мора да биде одговорни за квалитетот на доставените информации. Од друга страна, инвеститорите и другите заинтересирани корисници се очекува да дадат соодветна потврда за тоа дали обезбедените информации се веродостојни или не. Неопходно е да се препознаат недостатоците и слабите точки на финансиското известување, да се имаат во предвид ризиците, да се користат професионално подготвени информации и други нефинансиски податоци, со цел да се обезбеди одржливост и транспарентност на финансиските извештаи. Во сите случаи, независноста на институциите и поставувањето на стандардите, мора да биде загарантирана. Неопходно е да се гарантира дека финансиските извештаи ќе продолжат да бидат релевантни, преку фокусирање на унифицираните напори на меѓународните институции за стандардизација и сите интересенти на новите глобални решенија во клучните области и преиспитување на целите на конвергенција.

Меѓународните стандарди за финансиско известување (МСФИ) се стандарди кои се засновани на принципите одобрени од Одборот за меѓународни сметководствени стандарди. МСФИ базираат на филозофија заснована на принципи, а не на правила. Целта на секој стандард е да постигне разумно вреднување, остварливо на неколку начини. Ова им дава слобода на компаниите да ги прилагодат МСФИ на нивната конкретна ситуација, што пак води кон лесно читливи и корисни извештаи. Финансиските извештаи подготвени според МСФИ треба да ги пресретнат барањата на акционерите, јавноста, вработените и доверителите преку обезбедување на информации за состојбата и успешноста на претпријатието. Извештаите подготвени според МСФИ се корисни за менаџментот и инвеститорите, бидејќи ги намалуваат трошоците за добивање на адекватни информации и планирање на инвестициите во алтернативни опции.

Додека економското сценарио во светски рамки се менува секојдневно, автентичноста на извештајот изготвен според МСФИ претставува нешто врз кое инвеститорот и деловните луѓе можат да се ослонат. Ваквите извештаи се точни упатства се додека тие даваат непристрасна финансиска слика за претпријатието. Но, на флексибилноста што ја овозможуваат МСФИ им се препишува определена слабост. Имено, слободата на претпријатијата при изборот на методи за презентирање на определени сметководствени

категории, дава можност финансиските извештаи да ги покажуваат само посакуваните резултати, односно остава простор за манипулација со приходите и профитот, прикривање на определени финансиски проблеми, што во краен случај може да резултира со измама. На пример, промената на методот на вреднување на залихите може да доведе до поголем приход во тековниот биланс на успех, што ја прави компанијата попрофитабилна од она што вистински е. Бидејќи според МСФИ промената на примената на методите може да се изврши во оправдани случаеви, постои можност претпријатијата да изнајдат причини за вакви промени. Строгите правила треба да овозможат сите компании да ги вреднуваат нивните извештаи на идентичен начин. Извештаите составени според МСФИ мора да бидат засновани на сестрани истражувања, мониторинг и внимание, за да се запази нивната објективност и точност.

Користени извори

1. Cf. Statement of the Federation of European Accountants (FEE, FEA) Conference Financial Reporting in a Changing World, 2009
2. George J. Benston, et al. Worldwide Financial Reporting: The Development and Future of Accounting Standards, Oxford University Press Inc., 2006
3. G20 Working Group 1 (2009), Enhancing Sound Regulation and Strengthening Transparency. Final Report, 2010.
4. Karthik Ramanna, Ewa Sletten: Why do countries adopt International Financial Reporting Standards? Harvard Business School, 2009
5. Марковски, С. Недев, Б: Меѓународно сметководство, компаративни сметководствени системи, Економски факултет, Скопје 1997
6. Национален управен комитет: Национална стратегија и акционен план за реформи во сметководството и институционално зајакнување во Република Македонија, 2006
7. Ryan, S G: Accounting in and for the Subprime crisis, The Accounting Review, 2008.
8. Сашо Кижухаров, Маја Кочоска; „Сметководство“ (основи-принципи-апликации); трето издание, 2007
9. www.ifrs.org
10. <http://ec.europa.eu/archives>